

De Vallei nr. 36

Jaargang 7, mei 2017

beeldend werk - poëzie - proza

Een Eigen-Zinnige uitgave

Proza

2 [Leen Raats](#)

4 [Frank Roger](#)

6 [Han Messie](#)

9 [Joris Denoo](#)

12 [John Toxopeus](#)

17 Hervé Deleu

Poëzie

19 Astrid Arns

23 [Monique Bol](#)

27 [Wim Vandeleene](#)

31 Erna Schelstraete / [Roland De Winter](#)

Beeldend werk

35 [Hans Bruyneel](#)

38 [Martine Jansen](#)

41 [Fred Lo Cascio](#)

44 Elisabeth Jacobs

Cover: [Gerda Rombauts](#)

Samenstelling:

[Monika Macken](#) (beeldend werk, keuze en tekst)

[François Vermeulen](#) (proza en poëzie)

Place to be

Leen Raats

Er hingen naakte barbiepoppen aan het plafond. Dat was het eerste dat Eline zag toen ze de Pink Panther binnenstapte. Het tweede dat ze zag, was een kerel met een paarse hanenkam die op rolschaatsen rond zoefde met een plateau cocktails op de arm.

Iemand die iemand kende die ze eigenlijk niet zo goed kende had gezegd dat het hier *the place to be* was. Om die reden had ze niet willen komen. Plaatsen die zogezegd *the place to be* zijn, zijn het zelden écht. Maar toen ze die dinsdagavond doelloos door de straten van haar stad doolde in haar meest nonchalant ogende doch zorgvuldig uitgezochte outfit, stuurden haar voeten haar vanzelf in de richting van die mysterieuze nieuwe keet.

Eens even een kijkje nemen kon geen kwaad. Als het écht slecht was, kon ze dat nadien tenminste met luide stem en de nodige hilarische overdrijvingen aan iedereen die het wilde horen verkondigen.

Of ze ook wat wilde eten, schreeuwde de rolschaatsende punker boven de muziek uit, die bestond uit een slap rocknummertje dat haar vaag bekend voorkwam. Eline schudde het hoofd. Ze vroeg zich af of het überhaupt wel mogelijk was, eten aan zo'n krap tafeltje. Er was nauwelijks plaats om bestek neer te leggen. Ze bestelde een Cuba Libre en keek naar een paar studentjes die op de dansvloer druk stonden te doen.

Na drie cocktails stond ze op. Op het toilet twijfelde ze even of ze haar vinger in haar keel zou steken, maar ze besloot dat ze vanavond dronken wilde zijn. Een snelle blik in de door lampjes omgeven spiegel, die niet zou misstaan in de kleedkamer van een oude theaterzaal, bevestigde haar ergste vermoeden. Ze zag eruit alsof ze hier niet thuishoorde. Tijd voor offensief dansvloer.

Het was alsof de dj haar gedachten kon lezen, want hij zette net Rage against the machine op.

'Fuck you I won't do what you tell me!' schreeuwde Eline naar de studenten die wat onbeholpen tegen elkaar op stonden te springen. Ze liet zich meevoe- ren door het ritme van de avond. De lichamen. De alcohol die zich een weg zocht door haar lichaam, zich in elk uithoekje nestelde. Het vage glimlachen van de mensen om haar heen.

De dj schakelde over op new wave. De repetitieve beats van Sisters of Mercy pompten door de boxen.

*Alice pressed against the wall
so she can see the door
in case the laughing strangers crawl
and crush the petals on the floor*

Eline liet haar schaamte varen, gaf zich over aan de muziek. Dansen en seks. Dat waren de meest lichamelijke menselijke bezigheden. Tegelijkertijd gebeurde er bij dat oerlichamelijke, dat zintuiglijke, zoveel in haar hoofd. Al dansend durfde ze nog hopen dat de wereld een goede plek was.

*Alice in her party dress
she thanks you kindly, so serene
she needs you like she needs her tranqs
to tell her that the world is clean*

Een veertiger met een te strak jasje kwam recht op haar af. Eline deinsde achteruit, maar de man bukte zich. 'Een euro!' schreeuwde hij boven de muziek uit en keek haar triomfantelijk aan. Hij knipperde verwoed met zijn ogen, alsof hij tegen een fel licht in probeerde te kijken. 'God legt kleine cadeautjes op onze weg.'

Eline knikte. Ze danste naar de andere kant van de dansvloer, waar twee mannelijke studenten elkaar vol overgave stonden te kussen. Eline besloot dat het het mooiste was wat ze ooit gezien had. Ze liet haar laatste beetje weerstand varen. Ze moest zichzelf overstijgen, haar lichaam achterlaten.

Stoppen.

Met.

Denken.

*To promise her a definition
tell her where the rain will fall
tell her where the sun shines bright
And tell her she can have it all
Today. Today.*

Een paar uur later trok ze het laken op tot aan haar kin onder een plafond dat vervaarlijk ronddraaide en vroeg zich af waarom ze deed wat ze deed. Ze was een kind in een volwassen lichaam. Ze wilde alles, en net daarom eindigde ze met niets. Ze bouwde bruggen. Blies ze weer op. Ze was een eiland. Eline sloot haar ogen. De slaap kon nu elk moment komen.

De neologist

Frank Roger

Alex wierp een blik door het raam van zijn schrijfkamer: wuivend groen in de tuin, een vogel die gracieus op een tak landde, een vliegtuig dat een wit spoor achterliet in de verder smetteloos blauwe hemel. Een ideaal decor voor creatieve arbeid.

Hij richtte zijn aandacht weer naar het nog lege blad papier op de tafel voor hem, geduldig wachtend op de eerste woorden die hij zou neerschrijven. Hij stelde het moment nog even uit. Papier. Pen en papier en inspiratie. Meer had hij niet nodig. En al zeker geen laptops, tablets, smartphones, e-readers en wat nog meer. Het ambachtelijke van werken met pen en papier sprak hem aan. Al dat moderne gedoe was dodelijk voor zijn scheppend werk.

Hij nam het blad papier beet en wreef het tussen zijn vingers. Leuk was dat, het blad horen ritselen en fritselen. Fritselen, dat moest hij onthouden. En gebruiken in zijn volgende gedicht. Hij was dol op neologismen, strooide die rijkelijk rond in zijn werk. Het was zijn poëtisch handelsmerk. Fritselen: een beetje onomatopée misschien? Klonk lekker na ritselen. Had wat van ritselen en frutselen. Hij noteerde het woord op een apart kladblokje, liet het eigenlijke blad dat voor poëzie bestemd was voorlopig nog maagdelijk.

Neologismen bedenken, dat was pas taalverrijkend werk, vond hij. Het maakte er zijn poëzie niet toegankelijker op, maar ach, de lezer moest dan maar een inspanning leveren. Taalverrijking door gedichten. Taalverdichting? Hij noteerde het woord snel. En de wroetende lezer, worstelend met hermetisch taalgebruik: dichtstrijd, een gevecht tegen de verzenkaai. Het werd een vruchtbare dag, zijn kladblokje zou nog aardig vollopen.

Hij leunde achterover, sloot even de ogen en zette zich schrap voor een plotse opstoot van inspiratie. Soms werkte dat, soms niet, maar het hielp om de juiste voorwaarden te creëren. Als lokaas voor de muze. Muzevoer? Om mee te hengelen naar inspiratie? Was een dichter een visser aan de oever van een dichtvijver? Geduldig wachtend tot hij beet had en de nog wazige contouren van een nieuw gedicht naar boven haalde? Dichtvijvergeluk? Hengelhit?

Hij krabbelde snel nog enkele van zijn vondsten op het kladblokje. Dit zou een productieve dag worden, dat voelde hij al. Misschien kwam hij niet tot een gedicht, niet eens tot een aanzet daartoe, maar blaadjes vol notities telden mee als belangrijk voorbereidend werk. Een voedingsbodem waarin nieuwe gedichten zouden ontluiken. Dichthumus? Gedichten in embryonaal stadium. Prepoëmen? Foetusteksten?

Hij ervoer een lichte tinteling, een bekend gevoel. Ontkiemde daar een zaadje van een gedicht? Begon zijn scheppingsdrang zich te roeren? Een gedicht over het schrijven van gedichten, een metagedicht? Was er daarvoor een aparte metamuze? Onderging die dan een muzemorfose?

Op de achtergrond, nauwelijks hoorbaar omdat hij zo verdiept was in zijn precreatieve fase, hoorde hij zijn vrouw aankondigen dat de lunch klaar was. Het nieuws drong niet tot hem door, hij ging volledig op in dit cruciale stadium van het scheppingsproces.

Metaschepping. De muze bewandelde nieuwe paden. Hij nam zijn pen op, klaar om het blad papier te ontmaagden met de eerste woorden. In zijn geest

rijpte langzaam het idee voor zijn metagedicht. Nu wachtte hij enkel op de bevruchting. Een zygotetekst? Poëtische celdeling zou uitmonden in het foetusgedicht. Ja, ja, hij zat op het goede spoor, maar werd in zijn concentratie gestoord door zijn vrouw die wat aankondigde. Moest dat nu echt? Straks kreeg hij nog een dichtmiskraam. Een doodgeboren tekst. Dode letter!

Hij sloot de ogen, probeerde het schuchtere vlammetje aan te wakkeren tot een vreugdevuur. Als het uitdoofde zou zijn blad maagdelijk wit blijven. Onbevlekt door woorden. Onbetekst? Dichtvrij? Geest, kladblok en papier, gespeend van schepping? De heilige drieledigheid? Weer hoorde hij de stem van zijn vrouw. Haar timing was ditmaal wel erg rampzalig. Tekstabortus! Hij zou zich moeten verzetten, met inspanning van al zijn krachten.

Hij had zich nauwelijks afgezet voor een nieuwe duik in zijn scheppingsdrift toen er op de deur van zijn schrijfkamer werd geklopt. De fragiele contouren van de nog ongeboren dichtvrucht klaptten in elkaar. De interventie bleek fataal voor het kwetsbare metadicht in wording. Een doorgeprikte tekstballon, waaruit alle woorden waren weggevloeid.

“Lunch, Alex,” zei zijn vrouw op wat barse toon, alsof ze op het punt stond haar geduld te verliezen. “Kom dan toch naar beneden. Werk straks maar verder aan je poëzie.”

Alex stak zijn armen omhoog in pure wanhoop. Dit was de doodsteek voor zijn ambities! “Poëmicide!” riep hij pathetisch uit. “Terminaaltekst! Ontschepingsdrang! Onroerend eens. Lynchpauze.”

Beter had hij het niet kunnen formuleren. Zijn vrouw wierp hem een smalende blik toe en zei:

“Ware dagmerrie. Beuforisch. Kouwepapsyndroom. Afkoelterreur.”

“Wat bedoel je daar nu mee?” vroeg hij.

“Dat vragen je lezers zich wellicht ook af van jouw werk,” ginnegapte ze.

Iets later zat Alex aan tafel en nam zijn lunch tot zich. Hij vond het eerlijk gezegd maar een fletse hap. Er klopte iets niet aan. Het smaakte als een haiku met een foutief aantal lettergrepen. Onverteerbaar. Het nadir van de gastronomie. De gastrocalyps.

Ha, dacht hij, dat woord moet ik straks noteren op mijn kladblokje. Zwijgend maar tevreden dat zijn neologismencarrousel zich knarsend weer op gang trok at hij verder. De lynchpauze was afgewend. Er was geen spoor meer van de poëtische verloskundige. Het blanco blad zou geduldig wachten tot hij eindelijk uit zijn creatieve krammen schoot. Krammatica! Alles zou wel goed komen. Middagdutmerrie. Dichtweeën. Teksttoetje. De heilige driedichterlijkheid.

Ruime stoom

Han Messie

Een mooi koopvaardijschip voer zelfbewust en doelgericht over de wijde oceaan. Over enkele dagen zou het weer in zijn thuishaven aanleggen. In het grote ruim lagen heel wat waren uit verre landen. Die zouden straks kapitalen opbrengen!

Zo nu en dan liet de stoomfluit zich vol trots horen. Bij zonnig weer spoedde haar hoge klank zich naar de glanzende einder, verdween zacht sissend tussen hemel en zee. Als het stormde, sprong de stem van de stoomfluit hortend met de razende wind mee, ging telkens op en neer tussen de hoge golven. Andere schepen werden gewaarschuwd door dit gillende teken. Zo werd ervoor gezorgd om op die woeste zee een aanvaring te vermijden.

De mensen op het schip verheugden zich op de naderende thuiskomst. Nu, nog maar één dag. Het weer was prachtig. Maar opeens verschenen er zware, zwarte wolken. Harde, kwaadaardige luchtstromen suisden. Een zwaar orkaan heerste meedogenloos. Kokende golven wierpen brullend schuim tegen het schip aan.

De stoomfluit wilde zich laten horen, maar kon het niet. Hoog opspattend water had haar verstopt. Het wild deinende schip werd naar de kust gedreven. Daar liep het vast tussen klippen. De hele nacht bleven de mensen op het schip, al waren ze nog zo angstig. Het schip lag zo muurvast dat het niet meer kon deinen of verschuiven. Geen gevaar van zinken.

's Morgens gingen de mensen in een reddingsboot door de branding, en naar het strand. Het weer was heel rustig.

Heel wonderlijk, de scheepskok nam de stoomfluit met zich mee. Hoe hij dat zo kon, weten we niet. Die kok wou nooit meer varen. Hij kon voortaan werken in de keuken van een hotel. Door een smid werd de stoomfluit kleiner gemaakt. Daarna werd ze opgehangen aan een wand van de hotelkeuken.

“Zo, oude fluitster,” zei de kok. “Op het schip had je een luide stem. In deze keuken moet je tevreden zijn met een zwak toontje. Dat onbenullige stemmetje mag je laten horen, als het hier te heet en te dampig wordt.”

“Mag ik maar een geluidje van niets voortbrengen?” vroeg de stoomfluit zich beledigd af. “Moet ik hier dienen als een kneus, die niets betekent? Zwijgen zal ik!” Eens leek de keuken vol mist te komen. Wat een vochtige broeilucht! Die damp kwam in de stoomfluit. Maar haar metaal was zo neerslachtig, koppig tegelijk. Zij wilde zich niet laten horen. Alleen een zacht onderdrukt gesis kwam uit haar opening.

“Ja, pronk jij maar met je verlopen stemgeluid,” spotte de kok, terwijl hij zijn jaschort wanhopig neer smeed en de ramen open gooide.

Ook de baas van het hotel was allesbehalve met dat ding ingenomen. Hij zag een mooie kans om het kwijt te raken.

In de eetzaal zat een zwerver aan tafel.

“Hoor eens, onvermoeibare wandelaar,” sprak de baas. “Je krijgt een vorstelijke maaltijd voor niets, als je mij een plezier doet.”

Andreas de zwerver spitste zijn oren.

“Als je na het eten meteen weggaat en die prullige stoomfluit meeneemt, zal het eten jou geen cent kosten.”

Andreas smulde van tomatensoep, frietjes met postelein en biefstuk. Daarna volgde een griesmeelpudding.

“Zo, dat smerige heerschap zijn we gelukkig kwijt,” gniffelde de baas, terwijl de bedienden hem bewonderend aankeken.

Intussen stapte Andreas met de stoomfluit onder zijn arm de stad uit, over wegen, die omhoog en omlaag gingen.

“Ach, dat zware ding wil ik nu anders gaan dragen,” zuchtte Andreas.

Hij spreidde zijn armen, droeg zo de stoomfluit op zijn schouders. Daarbij hield hij ook zijn benen ver van elkaar.

“Ik doe mijn naam eer aan,” lachte de zwerver. “Zo heb ik de vorm van een Andreaskruis.” Maar hij vond toch iets beters. Aan de kant van de weg lag een weggegooid vloerkleed met een touw eromheen. Andreas wikkelde de stoomfluit in dat kleed. Aan het touw sleepte hij zijn last achter zich aan.

“Waar zal ik terechtkomen?” dacht de stoomfluit. “Moet ik maar voort blijven hobbelen over de weg? Ik wacht af, ben misschien te moedeloos om ooit nog geluid te maken.”

Andreas sliep vaak in een stal of een hooisluur. Boeren gaven hem wat te eten als hij een of ander werkje op hun boerderij deed. Maar wat er in dat opgerolde kleed was verborgen... Daar wilde hij niets van zeggen.

“Dat gaat mij alleen maar aan!” sprak hij afgebeten als iemand ernaar vroeg.

Zo ging het twee maanden lang. Andreas liep zijn neus achterna, steeds die vracht meezeulend.

Eens kwam hij in een gezellig stadje; de stoomfluit hoesboste over de straatstenen. Andreas liep zo in gedachten dat hij niet merkte dat zijn stoomfluit een deftige meneer deed struikelen. Daarbij rolde het kleed enigszins open: de stoomfluit was te zien! De heer had zich niet zo bezeerd. Toch dreigde er ruzie te komen.

“Heeee, kijk beter uit je doppen!!”

“Neemt u me niet kwalijk, meneer” prevelde Andreas verschrikt. “Ik had u niet in de gaten.” De onenigheid werd spoedig en heel schappelijk beslecht.

“Tjonge, je bent dan een zwerver, maar die stoomfluit wil ik dolgraag van jou hebben. Hoeveel moet ik jou betalen?”

Andreas had meteen zijn antwoord.

“Meneer, ik vraag geen geld. Maar ik heb genoeg van mijn zwerversleven. Kunt u mij aan een baan helpen?”

De deftige meneer was eigenaar van een rondvaartboot op het grote bergmeer. Andreas mocht op dat vaarttuig werken als schoonmaker en dekzwabber. De stoomfluit werd ook niet vergeten. Zij kreeg haar plaats naast de scheeps-schoorsteen.

“Moet ik maar domweg kleine rondjes maken op dit meer?” dacht ze verdrietig.

“Vroeger op zee kon ik mij tot in de verste verte laten horen. Straks houden die

hoge bergen rondom het meer mijn stem tegen. Die bergen... Het zijn geweldige, kwaadwillende reuzen, die mij tussen hen gevangen houden.”

De machines van de boot kwamen in werking. De schroef draaide lustig. Daar ging het over het blinkende meer, waarin de bergtoppen zich spiegelden. De mensen op het dek genoten van die pracht, babbelden vrolijk met elkaar.

“Laat onze nieuwe stoomfluit eens horen,” zei de gezagvoerder.

Zij liet met tegenzin de stoom door zich heen ruisen. Aarzelend ging haar stem over het meer. “Hoe lang moet ik nog zo aan de gang blijven?” peinsde ze verbitterd.

Zij hoorde hoe haar tonen tegen de berghellingen kaatsten. Blij verbazing! Opgewekt blazen en fluiten!

“O,” dacht de stoomfluit verrukt. “Steeds zal ik tussen deze bergen heen en weer gaan. De bergen zijn mijn klankborden vol weergalm: opbeurende wijs! Zo mooi heb ik het zelfs op zee nooit meegemaakt.”

De mensen op de rondvaarboot luisterden aandachtig naar de stoom- en bergwandmuziek.

Windmolentje

Joris Denoo

Het dodenveld ten noorden van mijn geboortestad was een zee van wit in een landschap van groen. Hoewel de oude begraafplaats in het centrum (dat ondertussen eivol lag) spectaculair oogde, met staaltjes van monumentale ijdelheid versus ten hemel schreiende verwaarlozing, maakte deze plek hier ook een beklijvende indruk. Net als de soldatenkerkhoven in de Westhoek van Vlaanderen. De gesneuvelden van het leger van God werden hier sedert enkele decennia onder een identieke witte zerk van ongeveer een halve meter hoog begraven. Soms prijkte de naam van de nog levende partner ook al op die grafsteen. Daar ontbrak dan nog één datum op. Vermoedelijk waren de overledenen rechtop begraven. Soms dus twee naast elkaar. Of drie. Daar bestonden moderne (be)graaftechnieken voor. De paden tussen de laatste rustplaatsen waren ook smal. Er was te weinig plaats om iedereen languit in slaaphouding te begraven. Maar niet iedere verscheidene rustte onder zo'n witte steen. Nog meer plaatsbesparend waren de zuilen met de urnen in, bij de strooiweide. Werden hier de restanten van de heidenen en de ongelovigen bewaard? Of kozen ook sommige kruisvaarders voor de vlammen? Heden ten dage waren er diverse manieren om een dood lichaam van deze aarde te laten verdwijnen. Er mocht geen bodem verkwanseld worden. Men kon wel iets nalaten in deze gedoogzone, als het maar zo weinig mogelijk territorium in beslag nam: een naamplaat, een inscriptie, een kruis, een fakkel, een foto, een vaas, een steen. Maar eeuwige vergunningen waren in de loop der tijden verwezen naar het verdomhoekje van de menselijke ijdelheid, de verroeste gedenkplaten en de verwelkte bloemen. Eeuwige vergunningen hadden de oude begraafplaats in het centrum voor een stuk naar de verdoemenis geholpen. Hier, op deze 'nieuwe' dodenplek, lag de lat voor iedereen gelijk: plat.

Ik stond op het pad in rij 67B ter hoogte van het graf nr. 23. Het was windstil. De zon ketste op al die witheid af. In het holst van de zomer zag je hier weinig mensen. Toch was het een uitzonderlijke omgeving om even de benen te strekken en desgewenst wat overledenen te gaan groeten. Hier lagen al een vrij groot aantal bekenden van mij. Om elke steen hing een verhaal. Een naam bracht herinneringen op gang. 's Zomers ontsierden veelkleurige kransen en bloemen veel minder deze dodenplek. Begraafplaatsen hadden ook vaak enkele bomen, die de nietigheid van de gevelde mensen en de alsnog overlevenden benadrukten.

Onder het nr. 23 bevond zich het dode lichaam van Norbert Demarest, op 69-jarige leeftijd overleden in het jaar 2010. Ik had de man oppervlakkig gekend, in de middeleeuwen van mijn kinderjaren. Hij en zijn vrouw waren vrienden geweest van mijn ouders. Op zijn witte zerk stond haar naam alsnog sterfdatumloos ingevuld: Hedwige Rooseboom. Alleen haar geboortedatum werd prijsgegeven, gevolgd door een onheilspellend liggend streepje. Straks zou ze bij hem komen te liggen. Of te staan, zo je wil. In de aarde voor de steen – het bed waar gewoonlijk bloemen of gedenkplaten stonden; niet eens de lengte van een volwassen lichaam – was een windmolentje geplant: blauw, roze, geel. Hier had een kleinkind zijn opaegroet.

Ik liet mijn ogen over de letters van zijn naam dwalen, waardoor de herinneringen kwamen. Zondagnamiddagen. Sigarenrook. Koffie. De twee knappe dochters met wie we mochten spelen. Hedwige die eens onverwacht in tranen uitbarstte. De hoge bazuinachtige stem van Norbert. Mijn pa de kettingroker. Met z'n vieren op de achterbank in de auto gepropt. De geur van een halfgepelde sinaasappel. Knikkers en een schommel.

Dat windmolentje moest van het dochttertje of zoontje van een van die twee knappe meisjes zijn. Ik had die nimfen uit mijn jeugd al decennia lang niet meer gezien, want jaren geleden was ik verhuisd van hier, en zij misschien ook. We woonden toen namelijk in zo'n provincienest waar je als jongere niet rap genoeg uit weg kon vluchten.

Er was geen zuchtje wind. Het was bladstil.

En toen schrok ik me dood.

Vergeef me de uitdrukking.

Er kwam beweging in het windmolentje. De wijkjes begonnen te wentelen.

Mijn verbazing was groot, want aan de bomen bewoog geen blad, het was 32° Celsius en aan de diepblauwe lucht dreef geen wolkje. Evenmin was er een onverwacht briesje of de aai van een tegendraads windje geweest.

Wou Norbert Demarest me van over het graf heen iets vertellen?

Was hij blij met mijn bezoek? Haalde hij een grapje met mij uit?

Ook al was ik eerder toevallig bij zijn gedenksteen beland, niet eens vooraf wetende dat hij gestorven was?

Of wou hij me diets maken dat er leven was na de dood?

Welk leven? Wat voor leven? Waar? Met wie?

Waarom moest ik plotseling ook aan Tibet denken?

De vleugels van het molentje draaiden nu pijlsnel in het rond. Ze maakten een aangenaam snorrend geluid.

Weer keek ik naar de bomen, de lucht, de andere grafzerken, de zuilen bij de strooiweide.

Alles bleef doodstil. Er was geen zuchtje wind.

Mijn verbazing groeide.

Toen besloot ik bij gelegenheid nog eens terug te komen, onder dezelfde weersomstandigheden. Hier lagen immers niet alleen ongeveer 180 redenen voor mij om dat andermaal te doen. Dat windmolentje had even voor kleine verbijstering gezorgd. Was er inderdaad leven na de dood? En had ik daar het snorrende bewijs van gekregen?

Het was niet lang wachten, want het windstille zomerweer bleef aanhouden en ik had vakantie. Twee weken later, op weg naar de kust voor een eenmanstocht door zand en water, hield ik andermaal halt bij de 'nieuwe' begraafplaats van het stadje mijner jeugd. Ik had onderweg grote windmolens bij industrieparken gezien, met hun wieken roerloos bevroren in de hitte. Boven de snelweg leken wazige fata morgana's te dansen. Auto's waren hun smeltpunt nabij.

Op de begraafplaats zinderde de bloedhitte boven het slagveld van de witte stopen. De bladeren hingen verslagen en bewegingloos aan hun bomen – ze

leken ook dood. Ik was moederziel alleen in een zee van wit en lusteloos groen. Er was geen levende ziel te bespeuren. Zelfs geen harkende tuinvormgever of groenarchitect.

Ik haastte me naar de laatste rustplaats van Norbert Demarest, na raadpleging van het register, om geen tijd te verliezen en zeker te zijn van rij- en grafnummer.

Hier ben je dus werkelijk een nummer geworden, dacht ik, me naar het graf spoedend.

Het windmolentje was er niet meer.

Ik produceerde een welgemeende vloek in dit helwitte vagevuur.

Het ding was weg.

Ik stuurde een tweede vloek richting zwerk, waar men de hemel situeerde.

Of die hemel wel degelijk bestond, kon ik nu niet meer te weten komen.

Even later, aan de kust, werd ik geconfronteerd met honderden windmolentjes in de boetieks.

Maar nog bijna dagelijks wiekt dat ene molentje door mijn hoofd. Ik mag niet gek worden. Ik moet nuchter en helder blijven leven. Niet ijlen. Niet sterven. Want dan weet ik het. Niet. Niet meer. En dan is het plezier er af.

Kartonnen dozen

John Toxopeus

‘Zo, zo, jongen,’ zei mijn broer, ‘dus jij hebt een boek geschreven.’

Ik had het verteld, tussen neus en lippen, bij de tweede kop koffie. We hadden elkaar jaren niet gezien, noch gesproken. Dat vonden wij niet erg, mijn broer en ik. Ook verjaardagen interesseerden ons niet. Wij kwamen uit een zogenaamd gebroken gezin. Onze ouders waren gescheiden en wij en onze zus waren ieder een eigen weg gegaan. Tot Stephanie, zijn vrouw mijn schoonzus dus, belde. ‘We worden ouder,’ zei ze. ‘Voordat je het weet gebeurt er wat.’ Ze maakte een afspraak met mij en mijn vrouw.

Mijn broer stond op uit zijn luie stoel, vroeg: ‘Nog koffie, of thee, of iets anders?’ wachtte de antwoorden af en slofte naar de keuken die een geheel met de woonkamer vormde. ‘En waar gaat jouw boek dan wel over?’ riep hij terwijl hij bezig was met onze bestelling.

Ik ging bij hem staan en hij liet me kiezen uit de twee soorten bier.

‘Het zijn verhalen,’ zei ik, ‘korte verhalen. Een aantal is gepubliceerd in literaire tijdschriften.’

‘Zo, zo, jongen, en waar gaan die verhalen dan wel over?’

‘Over relaties, over onmacht en overmoed, over de menselijke komedie.’

‘Zo, zo, en hoeveel kost zo’n boek van jou nou nog?’

Ik liep achter hem, terug naar het zitgedeelte van de kamer en noemde de prijs die ik met de uitgever had afgesproken. ‘Maar het duurt nog een paar maanden voordat het er is,’ zei ik.

Hij zetten de drank op de bijzettafeltjes naast onze stoelen en zakte weer weg in zijn luie stoel. ‘Zo, zo,’ zei hij, ‘daar zal je dan wel aardig aan verdienen.’ Hij glimlachte flauwtjes.

‘Nou, hij moet het later zelf maar lezen,’ zei mijn vrouw die opkeek uit een van de fotoalbums die Stephanie tussen hen in op de bank had gelegd. Een grote stapel. We waren hier voorlopig nog niet weg.

‘Weet je wat interessant is?’ vroeg mijn broer. De zon brak door op zijn gezicht. Hij hees zich opnieuw uit zijn stoel en liep de kamer uit.

Na een paar minuten was hij terug. ‘Kijk, jongen,’ zei hij, ‘dit zijn nu boeken die ik graag lees.’ Hij duwde een boek met een vergeelde en hier en daar ingescheurde omslag in mijn hand. Op de voorkant stond een Duitse soldaat met hoge onderscheidingstekens en een doodskop op zijn pet. Ik las de titel hardop: *Officieren in oorlogstijd*.

‘Ik leen het niet uit,’ zei mijn broer. ‘Als je geluk hebt vind je het nog wel in de bibliotheek.’

‘Waar gaat het over?’ vroeg ik.

‘Dat is Heinz Ludwig, een oorlogsmisdadiger, maar daar gaat het nu niet om. Interessant is het geslacht Ludwig. Zijn grootvader is de oprichter van een gigantisch concern, verpakkingsmaterialen, karton, gespecialiseerd in karton.’ Mijn broer sloeg zijn benen over elkaar en nam een slok van zijn rode port. Hij sloot zijn ogen om te genieten van de smaak, en ongetwijfeld van de woorden waarmee hij zojuist zijn jongere broer opzienbarend nieuws had gebracht.

Ik keek snel uit een ooghoek naar mijn vrouw, maar die was in gesprek met Stephanie, hoewel ik de stem van mijn vrouw al zeker een kwartier niet meer had gehoord.

‘Karton,’ herhaalde mijn broer. ‘Wat maken ze van karton? Is het kwartje nog niet gevallen?’

Ik haalde mijn schouders op. ‘Dozen?’

‘Juist, jongen. Ik heb nooit getwijfeld aan je intelligentie.’

‘Jij verzamelt nog steeds dozen?’

Nu herinnerde ik me van alles van vroeger. Zijn vreemde capriolen om doosjes in zijn bezit te krijgen. Lucifersdoosjes waarvan hij alle koppen tegelijkertijd in brand stak omdat hij ze anders niet in zijn kamer mocht bewaren, de doosjes waarin de stoppen zaten en die mijn vader niet meer kon vinden toen het licht uitviel, de steeds grotere dozen waarin hij de kleinere exemplaren opborg. Een gekte die als hij een vriendinnetje kreeg wel weer over zou gaan, zoals mijn moeder altijd beweerde.

Mijn broer was inmiddels rechtop gaan zitten, zelfs iets voorover, met zijn onderarmen op zijn knieën waardoor hij bijna iets huiselijks kreeg.

‘Juist, jongen,’ zei hij, ‘ik verzamel nog steeds dozen. En door zo’n boek, met hernieuwde energie. Weet je dat zoiets enorm stimuleert? Mensen lachen wel eens om mijn collectie, daarom praat ik er niet veel over. Maar altijd blijkt weer het belang van dozen. En niet alleen als verpakkingsmiddel. Ze beïnvloeden het denken van de mens, ons idee van ruimte en de begrenzing daarvan. Heb je daar wel eens bij stil gestaan?’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Jammer,’ zei hij, ‘want kartonnen dozen dwingen je tot filosofische beschouwingen. Daar zou ik wel een boek over kunnen schrijven.’ Hij bulderde van het lachen.

Tussen zijn strak achterover gekamde geelgrijze haren zag ik de huid van zijn schedel, met lichtbruine vlekken, ruggen van parasieten, roofspinnen, die met hun lange kromme poten in zijn hoofd zaten te wroeten, in zijn hersens, zijn voorhoofdsholte, zich tegoed deden aan zijn ruggenmerg.

‘Maar daar gaat dat boek toch niet over?’ vroeg ik en wees op de foto van de SS-commandant.

‘Ook,’ zei hij, ‘ook. Dozen duiken altijd weer op. Die Heinz Ludwig was niet alleen een schurk, het was ook een man met ideeën.’

‘Zoals veel boeven in de omgeving van Hitler,’ zei ik.

‘Hij heeft tanks van karton willen maken,’ zei mijn broer, ‘opvouwbaar en super licht. Maar dat is een grandioze mislukking geworden. Helaas. Het staat allemaal in dit boek.’

‘Hoezo, helaas?’ vroeg ik.

‘Denk je eens in, een doos waarin zo’n tank wordt verpakt.’ Het was even stil. ‘Of onderdelen in ieder geval.’

Ik zocht tevergeefs de blik van mijn vrouw en toen mijn broer vroeg of ik nog een biertje wilde, zei ik dat ik het erg gezellig had gevonden maar dat we echt maar even langs hadden willen komen.

‘Ja,’ zei mijn vrouw, ‘ik moet morgen weer vroeg op.’

Ik wist eerlijk gezegd niet eens of mijn broer zijn verjaardag wel vierde. Hij had mij nooit uitgenodigd. Ja, één keer, twintig jaar geleden, om zijn nieuwe huis te

laten zien, een twee-onder-een-kap in een nieuwbouwwijk van een kleine stad bij ons in de buurt. Ik zat in de kring van genodigden tussen de gemeentesecretaris en de dominee van de kerk waar mijn broer altijd kwam. Beide discussieerden voor en achter mij langs over een rondweg die er zou komen. Volgens de secretaris een uitkomst om de stadskern te ontlasten. De predikant zei dat het de problemen zou verergeren omdat automobilisten in de ochtend- en avondspits naar sluiproutes zouden zoeken. De dominee zou gelijk krijgen. Overal in het stadje stonden wanstaltige felgekleurde toegangspoorten met metalen punten onder de grond, die desgewenst uit het asfalt op konden rijzen.

‘Ik ga bij hem langs,’ zei ik tegen mijn vrouw. ‘Voor de verrassing. Zeventig is een kroonjaar en wie weet hoe vaak we elkaar nog zien.’

‘Zeker om met je boek te pronken,’ zei mijn vrouw.

‘Nee, dat echt niet alleen.’ Ik liep naar boven, naar mijn kamer. Als een wonderlijke speling van het lot viel mijn oog op *Kartonnen dozen* van de Vlaamse schrijver Tom Lanoye in mijn boekenkast. Ik had het boekje gekocht op aanraden van een schrijfdocente om als voorbeeld te dienen. Ik had haar verteld dat ik vooral in de ik-vorm wilde schrijven omdat ik dicht bij mijzelf en mijn eigen beleavingswereld wenste te blijven. Wilde ik dit boekje eigenlijk wel kwijt?

Ik bestelde via internet bij een antiquariaat nog een exemplaar.

‘Ga je niet?’ vroeg mijn vrouw onder het eten.

‘Ach, al die mensen. Je weet dat ik daar niet dol op ben. En misschien zijn ze er wel niet. Uit eten of zo.’

‘En ik vond het juist zo’n leuk idee. Dat je het van plan was, vind ik al dapper.’ Ze lachte haar onnavolgbare glimlach.

‘Ik ga heus nog wel,’ zei ik, ‘op een ochtend een keer koffie drinken. Dan hoef ik ook niet zo lang te blijven.’

Het tweedehands exemplaar was minder mooi dan ik had gehoopt, dus pakte ik het boekje uit mijn boekenkast in, samen met de verhalenbundel, mijn debuut dat kortgeleden was verschenen.

Hij was thuis en zei dat het eigenlijk niet zo goed uitkwam. Stephanie lag in bed met migraine, iets waar ze regelmatig last van had.

‘Eén kop koffie,’ zei ik, ‘dan ben ik weer weg.’

We zaten op rechte rotan stoelen aan een gietijzeren tafeltje bij het raam dat uitkeek op de tuin.

Hij peuterde het pakje open en bekeek mijn boek dat bovenop lag, draaide het om en zag toen de omslag van *Kartonnen dozen*. Mijn verhalenbundel legde hij voor zich op het tafeltje. Hij nam het boek van Tom Lanoye in beide handen, bekeek de voor- en de achterkant, bladerde erin, legde het op zijn schoot en pakte zijn zakdoek. ‘Prachtig,’ zei hij, ‘jongen wat is dat prachtig.’ Hij legde het boek op dat van mij, stond op, draaide zich om en snoot krachtig zijn neus. Toen hij weer ging zitten zag ik tranen in zijn ogen.

‘Hoeveel krijg je van mij?’ vroeg hij.

‘Niks natuurlijk, het is nog voor je verjaardag.’

‘En dat andere boek dan?’

‘Ook.’

‘Wat ben je toch een goeie jongen,’ fluisterde hij.

Hij ging staan, alsof hij een toespraak wilde houden. ‘Ik moet nu echt weer even bij Stephanie kijken.’

Stephanie belde en zei dat ze het zo jammer had gevonden dat ze juist ziek was op die dag. 'Maar ik heb groot nieuws,' zei ze. 'Onze dochter krijgt een tweeling. Ik heb een echo.'

'We komen kijken,' zei mijn vrouw.

'Daar kunnen we niet onderuit,' zei ze tegen mij. 'Zorg jij voor iets leuks om mee te nemen?'

Ik was er zelf niet aan gehecht, maar vermoedde dat ik mijn broer er een groot plezier mee zou doen. Bij een abonnement op een literair tijdschrift had ik een MatchBoox cadeau gekregen. Het had de vorm van een lucifersdoosje en bevatte een uitvouwbare strook papier, met een kort verhaal, 'Het lied van de moeder' van Arthur Japin. Een moeder zingt een lied voor haar zoon. Een lied over een spin die alle wijsheid van de mensen steelt, in een pot stopt en er vervolgens niets mee kan. Het was er een uit een serie. De strook was prachtig bedrukt met tekeningen van spinnen, spinnen met een doodshoofd en lange harige poten die de hele lengte van de strook besloegen. Een creatie van kunstenaress Nanne Meulendijks.

'Hoe vond je *Kartonnen dozen*, dat boek dat ik voor je had meegebracht?' vroeg ik na een half uur over de zwangerschap van hun dochter te hebben gesproken. Ik was vast van plan niet over mijn eigen boek te beginnen.

'Dat was een homoseksueel,' zei hij.

'Nou, nog steeds,' zei ik. 'Vind je dat erg?'

'Nou nee, maar ik hoef niet te lezen wat die jongens allemaal met elkaar deden. Ik moet er steeds aan denken als ik kartonnen dozen zie.'

'Ik vond het een prachtig boek,' zei ik. 'Dat hij al zijn herinneringen uit dozen haalt, is natuurlijk een sterk beeld. Wat vind je hier van?' Ik haalde de MatchBoox uit mijn zak.

Hij bekeek het aandachtig, schoof het open en weer dicht. 'Bijzonder aardig,' zei hij.

'Er zit een verhaal in van Arthur Japin. Ken je die schrijver?'

'Nee,' zei hij, 'maar zoiets heb ik nog niet. Een geestig dingetje. Wat moet het kosten?'

'Niets,' zei ik, 'het is een cadeautje.'

'Kom mee,' zei hij en stond moeizaam op. 'Dan zal ik je m'n collectie laten zien en geef ik het meteen een mooi plaatsje.'

We liepen via de bijkeuken naar een zijdeur van de garage. Het was me al eerder opgevallen dat zijn auto en die van Stephanie beide op de oprit stonden.

'Waarom gebruik je de bovenverdieping of zolder niet voor je verzameling?' vroeg ik.

'Denk toch eens na, jongen. Wat gebeurt er bij brand?'

'Ja, dan ben je alles kwijt.'

'En als ze gaan blussen ook. Vanuit de garage kan ik alles meteen in veiligheid brengen.'

Hij draaide aan een lichtschaakelaar en wat ik zag was werkelijk schitterend. Verschillende soorten licht beschenen rijen dozen en doosjes op planken aan de zijkant en in een open stellage in het middenpad. Ik liep achter hem aan terwijl hij, als een veldheer, links en rechts wees op uitzonderlijke vormen en formaten en bijzondere sluitingen en fabricagemethoden.

‘En dat licht?’ vroeg ik. ‘Is dat jouw idee?’

‘Mijn schoonzoon doet in discoverlichting. Ik heb het voor mijn verjaardag gekregen.’

We liepen langs een doodskest van karton, waar ik verder geen vragen over stelde, naar een vitrine met doosjes met miniflesjes parfum, speelgoed soldaatjes en een doos in de vorm van de Eiffeltoren.

Hij opende de deur en zette de MatchBoox op borsthoogte op een van de glazen platen. ‘Wat vind je er zo van?’ vroeg hij.

‘Je hebt helemaal niet naar de inhoud gekeken,’ zei ik en pakte het doosje, schoof het open. De strook viel als een harmonica naar beneden, vanuit het plafond beschenen door rood licht.

Hij deed een stap achteruit. ‘Doe weg,’ gilte hij. Hij greep naar zijn hoofd. Drukte zijn vingers tegen zijn slapen. ‘Doe alsjeblieft weg.’ Hij stond te trappelen als een klein kind. Toen begon hij heel hard te huilen.

Liefde in het klooster

Hervé Deleu

Pas ben ik ingeslapen of ik hoor een gerucht aan mijn celdeur. Een voetzool schuift over de vloer van de gang. Opeens verschijnt het gelaat van een vrouw. Ik wil iets zeggen maar kan niet. Onbeweeglijk staar ik haar aan. Haar ogen laten mij niet los. Naakt glijdt ze naar binnen. Ze steekt haar hand uit en beweegt haar vingers. Roept mij. Wenkend gaat ze achteruit en verdwijnt uit mijn cel. Ik schiet wakker. Zweet drijft over mijn hele lichaam. Deze droom is een droevig voorteken.

De zon breekt door de ochtendmist en de eerste warmte dampt over de kloostertuin. Biddend loop ik over de paadjes, blij dat de nachtelijke onrust plaats maakte voor een nieuwe dag. Een jonge zuster komt mij lachend tegemoet. Ik kijk haar met grote ogen aan. Ze wenst mij goedemorgen. Nog even haken onze blikken in elkaar en dan gaat ze weg.

Over de middag zie ik haar weer. Ze zit als een verliefde tiener te giechelen met een andere non. Ik weet niet wat er gaande is maar mijn hart beeft van jaloezheid. Ik wil haar voor mij. Hier moet een einde aan komen. Ze heeft mijn bloed vergiftigd met ondraaglijk verlangen. En nu zit ze een andere non te beheksen. Ik moet iets ondernemen.

In een oud boek vind ik het antwoord: verberg stukjes klimop in iemands schoenen of in zijn bed en die persoon zal naar jou geleid worden. De bomen in de kloostertuin zijn welig omgord met klimop. Het vraagt mij heel wat inspanning om enkele takjes van de stammen los te rukken. Onder voorwendsel dat ik mij niet goed voel, sla ik het avondeten over. Zo heb ik de kans om mijn plannetje uit te voeren.

Terug in mijn cel overvalt mij een merkwaardige rust. Ik was mij en ga het water uitgieten in de tuinvijver van het klooster. Bij de eerste hitte zal het verdampen en alle kwaad dat het uit mijn lichaam heeft gehaald hoog in de wolken meevoeren.

Om middernacht hoor ik weer het geschuifel van stappen in de gang. Voor de celdeur naast mij houdt het geluid op. De vrouw is opnieuw bij de non van wie ik ben gaan houden. Ik bid vurig dat de klimop zijn werk zal doen. Misschien kan ik haar morgen al omarmen.

Maar 's anderendaags loopt mijn geliefde mij gewoon voorbij. Ik merk dat ze straalt. Mijn verdriet slaat om in haat. Haat tegen dat nachtelijk spook dat haar in haar macht heeft. Mijn haat wordt een mes. Ik zoek naar andere oplossingen. Achter in de tuin bloeien metershoge netels rond een bouwvallige serre. Netels verschijnen waar er moet opgeruimd worden. Ook ik heb iets op te ruimen. Geen plantenresten maar een 'zij.' En er zijn nog overeenkomsten. We branden beide. De netel, god van de prikkels, veroorzaakt pijnlijke en irriterende brandwonden bij aanraking. En ik brand van liefde voor de non naast mijn cel. Vanavond herhaal ik dezelfde handelingen als met de klimop maar nu met blaadjes van de brandnetel. Morgen zal ik haar gepijnigd lichaam dan liefdevol met hondsdraf verzachten en zullen we een paar zijn.

Maar weer mislukt mijn plannetje. Als ze mij op de ochtendwandeling attentvol een goedmorgen toezwaait, vertonen haar hand en gezicht niet de minste brandwonden. Ik verschrompel tot een hoopje verdriet. Ze moet behekst zijn door zij die haar 's nachts bezoekt. Ik moet naar de bibliotheek om een middel te vinden tegen die hekserij. Halverwege houd ik halt bij een paddenstoel. Zou dat niet helpen? Die gedachte doet mij schrikken. Is mijn hart echt zo vol van haat? Ik haast mij naar de bibliotheek waar ik vredelievender informatie vind. Een van de vermelde kruiden is maagdenpalm. Het giftig melksap zou alle hekserij doen verdwijnen. Met het boek in de hand ga ik weer op zoek in de kloostertuin naar kruid dat met de afbeelding overeenkomt. Het geluk is met mij. Liefdevol raak ik de maagdenpalm aan. Die moet eerst gedroogd worden, dan verpulverd en het poeder gestrooid op de kledij van de behekste.

Maar voor de 3de keer slaagt het plan niet.

Mij blijft nu nog allen het water van de vijver dat mij omhelst en spreekt met de stem van een liefde die ik tevergeefs poogde tastbaar te maken: laat je nu maar zachtjes zinken tot in het diepe water, waar geen aarde teert en geen pijn regeert, ruikend naar verdriet van verborgen dingen waarvan je het bestaan steeds wist te verdringen. Vind en omhels jezelf in 't licht dat nu kan schijnen en stijgt daarna verhelderd als water naar de wolk dat zijn blauw in 't hemellicht weerspiegelt zodat alles weer een wonder wordt voor jou.

Wachten

Onder een dakraam staan. Luisteren naar geluiden.

De zon daalt snel als je niet kijkt.

Een reiger daalt tussen de huizen. De dag is oud.

Het is koud tot in het merg van mijn botten

Het is moeilijk dichtbij de woorden te komen

ik raak ze aan met mijn vingertoppen. De ogen gesloten.

Leg ze in de zon om ze langzaam uit te wissen.

Ik zwijg maar er schuilt in mijn tong een verhaal.

Onder een dakraam stemloos achter glas

wachten op de bodem van de nacht.

Het verstrijken van de uitgeholde tijd.

Onmacht.

Zaterdagmiddag. Ik waaier de zon van me af.

Schreeuw woorden met dikke tong. Schrik van mijn eigen stem.

In huis blijft elk geluid aan muren kleven.

Ik kan de huid van je schedel zien. Je slurpt het schuim van de koffie

Tekstwolkjes hangen boven je hoofd.

Ik soldeer letters aan elkaar tot het donker wordt.

Tot je de deur achter je dicht slaat met een kreet.

Wind slaat tegen het dak. Er vallen druppels in je nek.

Ik wil je uit het water halen maar ik kan niet zwemmen.

Dochter

Mijn dochter was zes; de woorden rolden uit haar mond.
Wij zagen vertrapte rozen. Achter de dijk dronken we water
en kroop de zon voorbij. Een raam sloeg open.
Op de tafel het omgestoten glas.

Zij voegde haar hoge stem bij de mijne.
Brullend liepen wij naar het boothuis. Haar schoenen waren veel te groot .
Zon brandde op onze schouders. We deelden brood en zwarte olijven.

Ze keek dwars door me heen alsof ze iets achter mijn rug zocht
met de glazige blik van iemand die er niet was.

Zonen

Kinderen met open monden bewonen het huis.

Op een steenworp afstand van oorlogsgebied happen ze naar lucht.

Ramen klapperen achter scheve muren van een stad.

Straten en pleinen dampen in de zon.

Moeders huilen aan tafels met omgekeerde glazen.

Hun huizen grafkisten. Zonen larven in de rook van de aarde.

Als vermoeide doodgravers mompelen ze hun namen.

Stille gezichten waakzaam op de steiger.

Uitzicht op luidkeels blatende schapen.

Bloed gestold met een sissende zucht.

Monique Bol

meisje

jouw glimlach ken ik door en door
loense blik en stijve haren, je smakken
bij een foto van een koek, en in je hand
een gele teletubbie, je noemt hem polala

en hoe je rok opbolt wanneer je rondjes draait
steeds weer vertelt over je grote zus
en dat ze net als ik je tranen droogt
ik weet het wel, dat je haar mist

je leest een prentenboek
er landt een vlinder op je hand
plots roep je, krijs je, stamp je voet
en even gauw lach je alweer om niets

bij de taxi geef je me een natte kus
kriebelt je haar mijn linkerwang
je joelt nog dat je gauw weer komt
ik weet dat ik je missen zal, je zegt:

'ik neem jouw lach mee voor mijn zus'

zomerjurk

uit mijn groene stift fladdert een idee
op een vel. ik geef het mijn moeder, vraag
of ze kan toveren. ze knikt
speldt ijverig kalkjes op de stof
schaar en garen dansen, ze doet haar zin

ze rijgt mijn jurk en neuriet, zwijgt even
bij met spelden gesperde lippen
vergeet de tijd en stuurt me daarna weg
om appelbollen en kaneel
mijn dag, vergeet-je-niet in paarlemoer

de crêpe in pied-de-poule in wit en munt tolt
steeds hoger rond mijn bleke kinderbenen
ik draag hem net zolang tot ik eruit spat
mijn trots verpopt tot autovod
mollige tranen in dubbele naden

ach kon ik maar de vingers en de regelmaat
de voet op het pedaal, gesnor, het resultaat
gekletter in de slang, spelden in mijn hiel
kon ik hem maar herbeleven
die dag met haar weer overdoen

vakantielief

ik zag je bij de botsauto's op de dijk. onze handen
haakten in elkaar, ik zoog hem op, je lach. we kusten
in de rappe rups, je wou meer
ik dacht aan iets nieuws iets blauws

een laatste zoen achter de bushalte aan de dijk
ik was bedwelmd door jouw blauwe ogen
de geur van walmende wiet kende ik niet
ik dacht aan iets ouds iets geleends

soms denk ik wat als we ... pas nog
schreef ik je naam in het zand
een kop schreeuwt in de krant
eindelijk geklist: dealer met blauw bloed

nachtspiegeling

vannacht gaf je me een zoen
spelend kneep je in de muis
van mijn hand. je grinnikte en je
mond beroerde mijn verbaasde lippen

het werd verschroeiend heet in mij

ijlings sluipen je contouren weg
verward kreun ik je naam
een doorschijnende kever traant
over mijn trillende vingers

ik drink wat water uit een kom
kijk uit over een rozig heuvelland

ik weet niet meer wat was wat niet
ik weet niet meer wat ik verzon

BROOD WINNEN

wat van ons rest veeg je van tafel.
de kruimels lik je van je hand.
je wrijft smalend over de maag,

alsof je een rantsoen verwacht.
de oogst haal ik binnen in de regen.
het gros was voer voor sprinkhanen.
gevleugelde kaken. we verdenken Mozes.

een handvol graan moet ons voeden,
voor erger behoeden. we malen de korrels.
wat in ons gist voeg je aan het meel toe.
je kneedt de deeg en laat hem rijzen.

de oven haalt er de lokgeur uit.
morsen mag niet meer, beter traag eten.
tot de volgende oogst is de schuur leeg.

FOSSIEL

lagen dalen na ons,
met het geduld dat een bergkam slijt.
steen omvat de resten, later.

ondertussen leer ik hoe het moet.
niet hervallen in de grillen van de keizer,
niet blaffen om een vierkante meter.
in rotsen hakken zou ons meer leren.

oude sporen bloot borstelen. hard bewaart beter.
de schelp van een kokkel. de schaar van een krab.
de schedel van een klerk, onder papier bedolven.

weke delen smelten van de botten.
het oudste fossiel is het achterhaalde idee
dat we opnieuw samen mogen na deze rit.
als het beter kan, moet het nu.

WANKELE MUUR

je bent het punt aan de andere kant.
het veld van de magneet dijt uit over de stad.
mijn voeten weten waarheen.

in het midden stoot ik op een hindernis.
alsof een tiran binnen sloop in de nacht,
het IJzeren Gordijn voorgoed sloot?

ik graaf alvast een atoomschuilkelder.
de kranten zwijgen er over, alsof ik het verzon.
het ding neemt de gedaante van een muur aan.

deuren en nissen verf ik er op.
de rem breekt. morgen moet hij om.
waar je wenkt woon ik en de wil is een ram.

PERPETUUM MOBILE

de aarde put de mol uit
en lucht remt de valschermspringer.
waar water luwt bezinkt het slib
en vuur dooft als het hout op is.

energie lekt altijd ergens.
geen arbeid zonder as in onze cellen.
de zelfbeweger is een spook. alles biedt weerstand.
wie het tegendeel bewijst verbergt een bron.

jij doet me geloven dat ons rad blijft draaien,
dat onze motor zonder brandstof bromt
en de pomp zonder zwenkel kan.

de energie omgeeft je als een veld.
we blijven dansen. niets houdt ons hier,
als we ons niet aan elkaar ketenen.

Erna Schelstraete

Wat als ze ons verlaten?
What if...?

*Bij een gelijknamige reeks etsen van **Roland De Winter***

1. De bomen

Is hun weggaan een bange droom
of zijn sterke wortels nodig
om los te laten?

Resten vette aarde reizen mee
gerukt uit hun vaste plek
hier beneden.

Het lijkt een wedstrijd, wie het snelst
water ruilt voor lucht, wie
nog lente of herfst draagt

of al de dood in naakte winter-
takken meevoert
naar onbekende ruimtes.

2. De dieren

In wattige wolken zweven nu
viervoetig, gevederd of kaal
onze broeders de dieren.

Ze bezetten de lucht als een plaag
van Egypte, water wordt bloed,
geen rivier schenkt nog leven.

Ze vertrekken, ontdoen de planeet
van elk dierlijk bestaan. De mens
-als een vis op het droge-

hapt naar adem, ontbeert
voedsel en vuur, zijn moeder
de aarde scheurt open.

3. De mensen

Haar schoot is verlaten, het donker
daalt over huizen van glas.
Hoog op een zuil rest

een stenen teken van trots.
Was dit onze zuurstof, ons
spel van seizoenen?

Hielden wij de klok in handen,
schudden wij zelf de kaarten,
was spelmeester taal onze god?

We leenden, betaalden met rente,
waanden ons bezitter,
drager van morgen.

4. De planeet

Tussen Venus en Mars koerst nu
de ontklede hemelbol Aarde,
zich van geen kwaad bewust.

Weer staat alles op het spel,
haar schatten en kansen,
haar aanleg tot duren. Zij blijft,

likt haar wonden, sloopt
wat overbodig is, verwondert
zich over restgeur en as.

Straks ontplooit ze zich weer
zonder boom, zonder appel of slang,
zonder ons.

Hans Bruyneel: een wereld vol dreigende wolken en eenzame mensen

Er zijn weinig kunstenaars die zulke indrukwekkende beelden op een doek kunnen schilderen als Hans Bruyneel. Zo indrukwekkend en zo bedrieglijk vrolijk. Wanneer een bezoeker van ver zijn werken ziet, denkt hij dat het kleurrijke, optimistische landschappen zijn, dat de kunstenaar de wereld wat mooier wil maken.

Niets is minder waar. Zijn grootse landschappen stellen heel wat belangrijke vragen, zoals: wat doen wij met dit landschap? Wat gaat er van overblijven? Toch geeft Bruyneel toe dat hij geen landschapsschilder wil zijn: hij wil gemaakte landschappen, een soort decor waar het licht op wordt gericht als een spot, niet in de traditionele zin van zonlicht en schaduw.

Kleur is ook niet het uitgangspunt van zijn kunst: de opvallend hevige kleuren staan in functie van de zinderende, kunstmatige sfeer. Hij schildert een wereld, waarin eenzame figuren zwemmen, wandelen, reizen, alsof ze tercht gekomen zijn in een film met een geheimzinnig scenario. Een wereld die Hans Bruyneel “Sweet old world” noemt, tevens de titel van een prachtig kunstboek, uitgegeven door de Antwerpse Galerie Van Der Planken.

Zijn carrière begon bij Adriaan Raemdonck van Galerie De Zwarte Panter, die hem kwam opzoeken in zijn atelier op het Hoger Instituut. Hij beloofde hem een tentoonstelling en kocht een van zijn werken. Het leek wel de gedroomde start van een veelbelovende carrière, maar twee jaar later was het zonder duidelijke reden voorbij.

Er volgde een lange periode, waarin Bruyneel - naar zijn eigen woorden - zichzelf leerde schilderen en werken en deelnam aan wedstrijden. Tot hij bij Galerie Van Der Planken terecht kwam en sinds kort bij Galerie Dessers. Het was trouwens bij Jeannine Dessers, moeder van de huidige galeristen Katrien en Koen, dat zijn allereerste tentoonstelling plaats vond. De kring is dus rond, want zijn laatste tentoonstelling was te bewonderen in Galerie Dessers in Leuven, met de ironische titel *Trying to get to heaven before they close the door*.

Hoe begon alles eigenlijk voor Hans Bruyneel? Thuis waren er altijd kleurpotloden en papier, waarmee hij hele schriften vol tekende. Kunst hing er niet, maar zijn moeder moedigde hem wel aan. Ze ontwierp haar eigen avondjurken en Hans mocht zelf zijn truien ontwerpen. Toen hij naar de academie wou gaan na een klassieke opleiding, kwam dit wel dramatisch over bij zijn vader...die hem toch, samen met zijn moeder, stond op te wachten op de dag van zijn ingangsexamen.

Hij woont in Borgerhout, achter de Zoo: wanneer de wind uit een bepaalde richting waait, kan hij zelfs de leeuwen horen brullen. Zijn atelier is op loopafstand, hij werkt er al sinds 1984. Wanneer hij schildert luistert hij 's morgens naar klassieke muziek, Klara of CD's uit zijn eigen kleine collectie. Voor de spannende momenten, wanneer hij een werk opzet bvb. heeft hij diverse speellijsten: Rautavaara, Bach, soundtracks van films van Lynch, Tavener. Na de middag wordt het ruiger: lekkere meezingers in alle genres, rock, rap, alt-country, soms jazz...

Zijn permanente inspiratie vindt hij bij andere schilders : Fra Angelico, Velazques, Goya, Manet, Hopper, Bonnard, Picasso, Hockney, Bacon, Dumas en nog vele anderen. Dichtbij huis apprecieert hij vooral Thierry De Cordier, Tuymans, Borremans, Arpaïs du Bois, Ben Sledsens...

Hoe reageert hij op kritiek of opmerkingen van bezoekers? “Ik ben een koele kikker” is dan het grappige antwoord. Hij vindt het fijn wanneer mensen zijn werk mooi vinden en dat ook zeggen, maar dat is slechts een oppervlakkige reactie. Kritiek krijgt hij zelden of nooit rechtstreeks te horen, maar voor hem zou het geen verschil uitmaken, omdat hij zelf al genoeg twijfelt.

Hij is ervan overtuigd dat kunst kan helpen om de wereld te redden, een taak die voor iedereen is weggelegd. Hij denkt dat de wereld wel te redden valt, ook al is het op het nippertje en met enige schade.

Op de vraag of hij België een ‘goed’ land is voor kunstenaars, vertelt hij dat hij zes maanden in Lissabon heeft gewoond, maar dat hij sindsdien honkvast is. Verhuizen naar Frankrijk en naast het zwembad schilderen is niks voor hem. Hij wil trouwens in geen enkele ander stad wonen. Londen is wel verleidelijk, maar dat was nooit een optie. Hij wil werken en niet bezig zijn met overleven en vindt werkbeurzen en ‘artist in residence’ teveel gedoe met dossiers en papierwerk. Misschien wil hij ooit wel tentoonstellen in een museum, maar het mag niet te groot zijn. Het Gemeentemuseum Den Haag heeft net de ruimte op maat voor hem. En hij voegt er aan toe: ‘En je kan daarna te voet naar de kust...’

Wat hij nog wil bereiken? Gewoon een trede hoger geraken.

Geen grootspraak, geen grenzeloze ambitie dus bij Hans Bruyneel.

Alleen schilderijen en tekeningen: en die zeggen boekdelen.

Martine Jansen: kunstenaars zonder eenrichtingsverkeer.

Martine Jansen is een buitenbeentje, dat is zo klaar als een klontje. Eenrichtingsverkeer is een woord dat niet in haar artistieke woordenboek thuis hoort, want ze wil én beeldhouwen én schilderen én ontwerpen.

Ze denkt soms dat ze niet kan stoppen met zoeken, maar haar 'publiek' beweert dat ze haar stijl al lang gevonden heeft. Zelf omschrijft ze haar werk als 'poëtisch verbeelden met een drang naar herhaling'.

Ze studeerde Grafische Kunsten in Sint Lukas in Brussel en werkte tien jaar lang als grafische vormgever in een communicatie-en ontwerp bureau.

Na de geboorte van haar derde dochter was ze aan een rustpauze toe, maar creatief stilzitten was niet aan haar besteed. Ze begon met het ontwerpen en sculpturen van haar eerste pop en startte in 2000 met een volledige collectie porseleinen poppen.

Al heel vlug werden deze gegeerde objecten voor internationale verzamelaars en kwamen niet alleen in heel Europa terecht, maar ook in de Verenigde Staten, Rusland, Israël en Dubai.

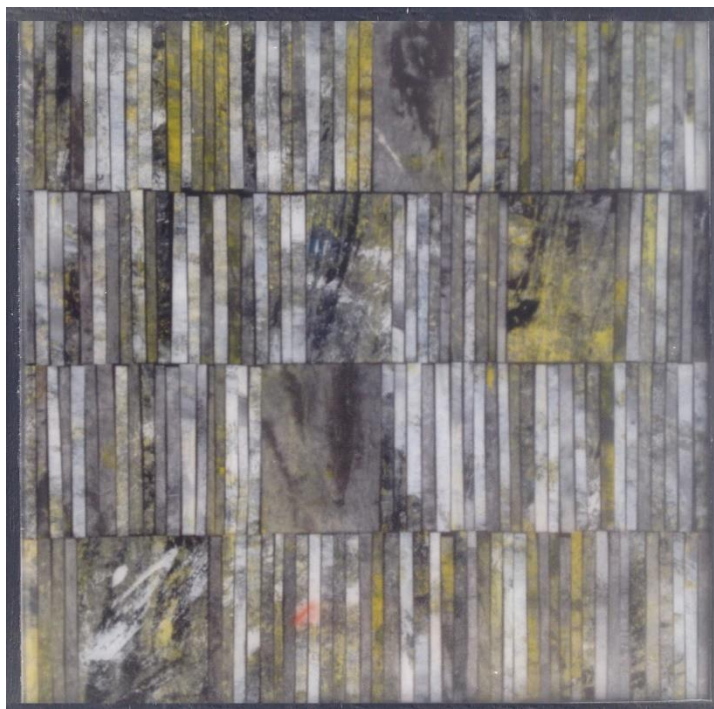
Na een tijdje had Martine zin om zich te wijden aan échte kunst : het werden vooral beeldhouwwerken uit diverse materialen, zoals porselein, was, steen en brons of een combinatie van dit alles.

Maar omdat ze zich niet wil toeleggen op een enkele discipline, maakt ze eveneens schilderijen en collages. Haar collages zijn te benoemen als een evenwichtige creatie tussen orde en chaos, een minutieus samengesteld geheel van elementen die een indrukwekkend grafisch panorama suggereren, een perfecte weergave van de stijl en de kleurenkeuze van de kunstenares. Haar schilderijen zijn dan weer abstracte creaties op papier of op doek, in een gedempt kleurenpalet, waar ook het grafisch aspect nog steeds duidelijk merkbaar blijft.

Haar inspiratie zoekt en vindt ze in de wereld rondom haar en esthetische schoonheid is hierbij van het allergrootste belang. Een schoonheid die ze overal kan vinden door te kijken en te observeren, maar vooral door knipsels te verzamelen van alles wat haar kan raken en ontroeren.

Martine Jansen, die woont en werkt in Kapelle-op-den-Bos, stelde reeds vaak tentoon in België, Duitsland, Nederland, Rusland en de Verenigde Staten. Ze nam ook deel aan Lineart Gent en AAF New York, Amsterdam en Brussel.

Naast kunst is ze ook geboeid door mode en design. Zo bewondert ze de Belgische modeontwerpers Annemie Verbeke en Ellen Verbeek en de designontwerpen van Maarten Van Severen en Vincent Van Duysen.

Ze houdt van de eenvoud en de kracht van minimalistische kunst. De hedendaagse kunstenaars Agnes Martin, Carl André, Soll Lewitt, Tauba Auerbach, Rudolf Stingel en Mark Bradford kunnen haar blijvend inspireren. Maar ook het grafisch werk van Luc Tuymans en dan vooral zijn zeefdrukken vind ze prachtig.

De beroemde kunstenaar Christo kon haar onlangs ontroeren met zijn laatste project "The Floating Piers" en ze heeft grote bewondering voor het werk van de Belgische Berlinde de Bruyckere, die ons land reeds vertegenwoordigde op de Biënnale van Venetië.

Een grote droom van Martine Jansen is het oprichten van een eigen artistiek centrum, waar alles wat haar boeit zou kunnen samenvloeien: kunst, mode, en design. Maar die grote droom blijft voorlopig nog een verre droom...

Indien ze hem niet kan verwezenlijken, wil ze verder bouwen aan haar artistiek oeuvre. Ze beschouwt zichzelf als een trage werker, want het duurt altijd wel een hele tijd voor ze een werk als definitief af beschouwt.

Maar laten we eerlijk toegeven: het trage resultaat is meer dan de moeite waard om er lang naar te kijken...

Fred Lo Cascio: fotograaf van mysterieuze schoonheid

Het zal best wat eigenaardig klinken, maar Fred Lo Cascio is eigenlijk chocolatier.

Hij behaalde zijn diploma in de bekende school Ter Groene Poorte in Brugge, liep stage bij de al even bekende Pierre Marcolini en werkte bij Neuhaus. Omdat zijn werkervaring bij deze laatste firma niet zo positief was, maakte hij een bocht van 90 graden en belandde in de computersector.

Maar er is geen enkele link te bespeuren tussen zijn professionele activiteiten en zijn passies: hij heeft een grote belangstelling voor de twee wereldoorlogen, neemt regelmatig deel aan militaire 're-enacting' evenementen en begon daar met het fotograferen van andere deelnemers in aangepast uniform en oude voertuigen.

De liefde voor fotografie heeft hij niet van vreemden: een van zijn grootvaders was een getalenteerd amateur-fotograaf (die heel wat prijzen in de wacht sleepte) en ook zijn vader maakt technisch perfecte foto's.

Vakantiekiekjes maken kan hem niet boeien: hij is gefascineerd door kastelen, ruïnes, barokke kerken en abdijen en oude huizen in Art Nouveau stijl. Laten we maar zeggen dat hij een soort donkere romanticus is, geen fan van hedendaagse design en modieuze verschijnselen. Oldtimers en oude trams zijn meer zijn ding: misschien zou hij liefst enkele eeuwen geleden geleefd hebben, maar dan toch met een laptop bij de hand.

In 2007 maakt hij kennis met Viona lelegems, de fotografe van *Viona Art*, wiens foto's hem de weg wijzen naar de Gothic-fantasy wereld. Hij neemt deel aan het event *Gala Nocturna* en voelt onmiddellijk aan dat hij zich prima voelt in deze kringen en dat dit elegante en ietwat extravagante gezelschap het onderwerp zullen worden van zijn toekomstige foto's. De deelnemers kiezen geen outfit uit die naar een bepaald tijdperk verwijst, maar gaan voor hun eigen persoonlijke voorkeur. Het is dus een mengelmoes van barok, renaissance, edwardiaanse en victoriaanse mode, kleurrijk en geraffineerd, met soms een tikkeltje verfijnde horror en flatterende Dracula-tanden.

Hij leert met modellen werken, een natuurlijke of architecturale achtergrond kiezen die past bij de prachtige en vaak zelfgemaakte en -ontworpen jurken van de jonge vrouwen, hij suggereert poses en mimiek. Om nog meer inspiratie op te doen, bladert hij in talrijke fotoboeken, zoekt voorbeelden op het internet, sluit vriendschap met andere fotografen die in dezelfde wereld hun eigen stijl hebben gevonden.

Hij blijft een grote bewondering koesteren voor Viona lelegems, die hij, samen met haar echtgenoot, ook persoonlijk leert kennen en erg op prijs stellen.

In zijn vrije tijd volgt hij workshops, waar fotografen, stylisten en ontwerpers elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen. Een aantal van die ontwerpers sturen hem prototypes van jurken en hoofdtooiën toe, om zijn foto's aan hun trouwe klanten te kunnen tonen.

Met een tot aan de nok gevulde wagen met kleding en accessoires, trekt hij dan vaak naar zijn lievelingsplek, de ruïnes van de abdij van Villers-la-Ville, waar hij afspreekt met zijn model, styliste en make-up specialiste. Hij struint graag de Hoogstraat in Anwerpen af, op zoek naar decoratieve en vintage objecten, die aan zijn foto's een persoonlijke toets geven.

Naar eigen zeggen evolueert hij meer en meer naar een iets duistere stijl, waarbij de diepe kleuren van foto's uit zijn startperiode minder aan bod komen.

Hij houdt het tegenwoordig bij zwart, donkerrood en indigo, zoals duidelijk te merken is op zijn meest recente foto's.

Met dit werk sleepte hij trouwens een nominatie in de wacht bij de online kunstgalerie "Gallery of Refined Art" op Facebook.

Hij blijft al jarenlang trouw aan zijn Nikon D700 toestel . Photoshop gebruiken doet hij liever niet: hij houdt niet van het vaak onnatuurlijk effect dat deze bewerkingen tot gevolg hebben.

In 2016 stelde hij met succes zijn foto's tentoon in de Eugeenhoeve in Grimbergen en zou graag nog vaker willen tentoonstellen.

Een fervente lezer is Fred Lo Cascio niet, maar toch geeft hij toe een voorkeur te hebben voor het werk van Ward Ruyslinck.

Op muzikaal gebied luistert hij vooral naar Studio Brussel. Hij is een overtuigde fan van metal en dan vooral van Pantera en Lamb of God.

Wanneer het over film gaat is regisseur Tim Burton (Alice through the looking glass) zijn grote favoriet en heeft hij een voorliefde voor acteurs als Johnny Depp en Morgan Freeman.

Voor de liefhebbers van originele fotografie is Fred Lo Cascio dus 'the name to remember'.

Lux Immortalis Photography (Facebook)

Elisabeth Jacobs: een leven vol kunst, wolken en...fietsen.

Elisabeth Jacobs werd geboren in Vilvoorde, woont er nog steeds en volgt er reeds heel wat jaren de cursus schilderen onder leiding van An Verbouwe in de Portaelschool. Ze schreef zich reeds in de jaren tachtig in voor een oriëntatiejaar tekenen en schilderen met leraar Jan Van Lysebetten en kleibewerking met Carlo Verbiest. Later voegden zich nog drie jaar beeldhouwen hier aan toe.

Deze kunstenares is dus van heel wat markten thuis, maar het schilderen speelde reeds een rol in haar leven, toen ze nog een klein meisje was. Haar ouders waren de eigenaars van een meubelzaak in deze stad en er kwam vaak een schilder over de vloer, die hun zijn schilderijtjes kwam verkopen om de muren van de zaak wat op te fleuren. Hij bracht kleine doeken en tubes verf mee voor de kleine Elisabeth, die zo heel vlug eenvoudige stillevens begon te schilderen en dit heel boeiend vond.

Ze bleef in die creatieve wereld leven na haar huwelijk met haar leraar Jan Van Lysebetten, een bekend aquarellist. Toen er een einde aan dit huwelijk kwam, reisde ze naar Zuid-Afrika, ontmoette er haar huidige echtgenoot Jan Schellinger en ging met

hem in Amsterdam leven. Daar volgde ze cursussen schilderen, modeltekenen en kunstgeschiedenis en keerde tenslotte in 2009 terug naar Vilvoorde, waar de Portaelschool weer terug een belangrijke rol in haar leven kreeg.

Elisabeth Jacobs was haar leven lang gefascineerd door fietsen, maar het was pas in Amsterdam dat ze écht leerde fietsen. Want met de fiets ontdekte ze de mooiste plekken, kon ze in nauw contact treden met de natuur en stoppen op plekken die ze overweldigend mooi vond. Ze heeft dan ook een grote liefde voor de natuur en trekt graag naar de Ardennen waar ze samen met haar echtgenoot en vrienden geniet van lange wandelingen.

Ook wolken vindt ze prachtig, niet alleen echte wolken maar ook geschilderde. Zo bezoekt ze vaak het Rijksmuseum in Amsterdam, waar ze altijd vol bewondering blijft kijken naar de werken van oude meesters, vooral Nederlandse schilders uit de vijftiende, zestiende en zeventiende eeuw zoals Albert Cuyp. Zelf schildert ze met olieverf en acryl, liefst op grote doeken met grote borstels. Haar fietsen zijn een kleurrijke mengeling van figuratieve onderdelen en abstracte toevoegsels, waardoor haar werken nooit fotografisch overkomen.

Toch zijn haar laatste schilderijen vooral kleine landschappen, met een opvallend en verrassend contrast tussen de realistische wolken en de geabstraheerde, bijna surrealistische landschappen, die vaak een magische toets krijgen.

Wanneer men haar vraagt welke haar lievelingsschilders zijn, vallen onmiddellijk de namen van Kiefer en Borremans, omdat de werken van deze laatste steeds wat mysterieus overkomen. Maar ze houdt niet alleen van schilders, ze leest ook graag en veel: Connie Palmen, Isabel Allende, Gabriël Garcia Marquez, Mario Vargas Llosa en Hella Haase krijgen een ereplaats in haar bibliotheek. Verder is ze ook helemaal weg van Italiaanse films, vooral dan die van Luchino Visconti en Ettore Scola. Ze luistert met groot genoegen naar de jazzmuziek van Stan Getz en Count Basie en houdt ook nog steeds van de Franse chansons uit haar jeugd.

Elisabeth Jacobs is ervan overtuigd dat kunst een noodzaak is en dat creativiteit het beste geneesmiddel is tegen verzuring en verveling. Leven zonder kunst zou voor haar onmogelijk zijn, ze kan het zich zelfs niet voorstellen.

Indien iemand haar zou aanbieden om haar werken in een museum te hangen, dan blijft ze met beide voeten op de grond en kiest voor het haar bekende Rijksmuseum in Amsterdam, ook al is ze ervan overtuigd dat dit voor haar onbereikbaar blijft.

Want ze is en blijft bescheiden, ook na al de positieve commentaar die ze reeds voor haar schilderijen mocht ontvangen..

